

Dostosowanie wymagań edukacyjnych wobec uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się

(mgr Dorota Suchocka – PPP Rabka-Zdrój)

Zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 17 listopada 2010 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*, **nauczyciele są zobowiązani do dostosowania wymagań edukacyjnych** do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów posiadających opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się.

Wyżej wspomniane rozporządzenie wyjaśnia, że poprzez specyficzne trudności w uczeniu się należy rozumieć trudności w uczeniu się odnoszące się do uczniów w normie intelektualnej, którzy mają trudności w przyswajaniu treści nauczania wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania percepcyjno-motorycznego i poznawczego, nieuwarunkowane schorzeniami neurologicznymi. **Wśród specyficznych trudności w uczeniu się wyróżniamy dysleksję, dysortografię, dysgrafię i dyskalkulię.**

Podstawowym celem dostosowania wymagań jest wyrównanie szans edukacyjnych uczniów oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom sfery emocjonalno- motywacyjnej. Dostosowanie polega na modyfikacji procesu edukacyjnego, które umożliwi uczniom sprostanie wymaganiom szkolnym.

W przypadku uczniów o specyficznych trudnościach w uczeniu się dostosowanie wymagań powinno dotyczyć głównie **form i metod pracy z uczniem oraz form i metod sprawdzania wiedzy**. Natomiast nie może polegać na takiej zmianie treści nauczania, która powoduje obniżanie wymagań wobec uczniów. Nie może także prowadzić do nierealizowania podstawy programowej, a zdobyta wiedza i umiejętności powinny dać szansę uczniowi na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego.

W przypadku uczniów o specyficznych trudnościach w uczeniu się wymagania powinny być tak opracowane, aby uwzględniały ich potrzeby i możliwości rozwojowe. Należy pamiętać, że każde dziecko jest inne, u każdego specyficzne trudności uwarunkowane są innymi deficytami rozwojowymi. Dlatego sposób oceniania i postępowania z uczniem musi być indywidualny, dostosowany do ucznia i oparty o ścisłą realizację zaleceń poradni.

Uczniowie o specyficznych trudnościach w uczeniu się powinni uczestniczyć w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, podczas których usprawniane są zaburzone funkcje oraz w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, jeżeli ich kłopoty powodują trudności w opanowaniu materiału z danego przedmiotu. Ponadto często potrzebują także dodatkowych lekcji z języków obcych i indywidualnych korepetycji, pozwalających opanować i utrwalić materiał w zakresie, w którym nie są w stanie sami sobie poradzić.

Propozycje dostosowania wymagań edukacyjnych wobec uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

1) Dysleksja, czyli trudności w czytaniu.

W klasach młodszych szkoły podstawowej, gdzie programowo jest sprawdzana umiejętność czytania, nauczyciel może odpytać ucznia z czytanki na osobności, a nie przy całej klasie. W klasach starszych do opanowania wiedzy niezbędna jest umiejętność sprawnego czytania i rozumienie czytanych treści. Jeśli uczeń napotyka na trudności w tym zakresie, wówczas wskazane jest aby miał więcej czasu na zapoznanie się z tekstem lub lekturą. Można także zachęcać ucznia do korzystania np. z lektur wypożyczanych z biblioteki dla niewidomych.

2) Dysortografia, czyli trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym.

Dostosowanie wymagań dotyczyć powinno głównie **formy sprawdzania i oceniania** wiedzy z tego zakresu. Zamiast klasycznych dyktand można robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych. Można także odrębnie oceniać merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika. Dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

3) Dysgrafia, czyli trudności w opanowaniu pożądanego poziomu graficznego pisma.

W tym przypadku dostosowanie wymagań **dotyczy formy sprawdzania wiedzy**, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne, np. jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub przepytac ucznia ustnie z tego zakresu materiału. Może też zachęcać ucznia do pisania drukowanymi literami lub przy pomocy komputera.

4) Dyskalkulia, czyli specyficzne trudności w nauce matematyki.

W przypadku uczniów z dyskalkulią **oceniamy** przede wszystkim **tok rozumowania**, a nie techniczną stronę liczenia. Uczeń ma bowiem skłonność do przestawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to jej zapis jest błędny. Zły wynik końcowy wcale nie świadczy o tym, że dziecko nie rozumie zagadnienia. Dostosowanie wymagań będzie, więc dotyczyło tylko **formy sprawdzenia** wiedzy poprzez koncentrację **na prześledzeniu toku rozumowania** w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny wystawienie uczniowi oceny pozytywnej.

Ogólne zasady postępowania z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się:

1. Unikać głośnego odpytywania z czytania przy całej klasie, ewentualnie odpytać ucznia z czytanki na osobności (na przerwie, po zakończeniu lekcji).
2. Ograniczać czytanie obszernych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptować korzystanie z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów.
3. Kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu może uniemożliwić wykazanie się wiedzą z danego materiału).
4. Ze względu na wolne tempo czytania i/lub pisania zmniejszyć liczbę zadań (poleceń) do wykonania z danego zakresu w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużyć czas pracy dziecka (formy te należy stosować zamiennie – uczeń pozostawiony w klasie dłużej niż rówieśnicy, narażony na komentarze z ich strony sam zacznie rezygnować z dodatkowego czasu).
5. W przypadku przeprowadzania pisemnych sprawdzianów - stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania.
6. Podczas oceny prac pisemnych nie uwzględniać poprawności ortograficznej lub oceniać ją opisowo. Należałoby pozwolić uczniom na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań czy prac klasowych. Postępy w zakresie ortografii sprawdzać za pomocą dyktand z komentarzem, pisania z pamięci. Zakres sprawdzianu powinien obejmować jeden rodzaj trudność ortograficznych - umożliwi to skoncentrowanie się na zagadnieniu.
7. Ograniczać teksty do pisania na lekcji do niezbędnych notatek, których nie ma w podręczniku; jeśli to możliwe dać dziecku gotową notatkę do wklejenia (jest to szczególnie istotne w przypadku dzieci małych lub starszych, u których stwierdzono dysgrafię).
8. W przypadku ucznia z dysgrafią wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego, umożliwianie pisania na maszynie lub komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów). Nie należy również oceniać estetyki pisma, np. w zeszytach. Jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, można zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną.
9. Preferowanie wypowiedzi ustnych - sprawdzanie wiadomości powinno odbywać się często i dotyczyć krótszych partii materiału.
10. Stawiać jasno sformułowane pytania (nadmiar poleceń do wykonania w krótkim czasie wprowadza chaos informacyjny).
11. Unikać wrywania do odpowiedzi. Jeśli to możliwe uprzedzić ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany - w ten sposób umożliwiamy dziecku przypomnienie wiadomości, skoncentrowanie się, a także opanowanie napięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź.
12. W zakresie przedmiotów ścisłych:
 - podczas ocenia pracy ucznia wskazanie jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego,
 - okazywanie pomocy podczas rozwiązywania zadań tekstowych – dzielenie zadań na etapy i ukierunkowywanie toku myślenia, podpieranie się w rozwiązywaniu zadań materiałem konkretnym,

- rozwijanie umiejętności korzystania z podręcznika i innych źródeł, czytania tekstu matematycznego ze zrozumieniem,
 - umożliwienie uczniowi korzystania z pomocy dydaktycznych (np. samouczków do nauki), wskazywanie sposobów utrwalania tabliczki mnożenia (np. za pomocą mnemotechnik), zezwolenie na wykonywanie działań na piśmie, a w określonych wypadkach na korzystanie z kalkulatora,
 - w przypadku prac pisemnych z przedmiotów ścisłych i im pokrewnych, wskazane jest zwracanie uwagi na graficzne rozplanowanie sprawdzianów – pod treścią zadania powinno być wolne miejsce na rozwiązanie (pozwoli to uniknąć niepotrzebnych pomyłek przy przepisywaniu zadań na inną stronę np. gubienia, mylenia znaków, cyfr, symboli, tak charakterystycznych dla dzieci z dysleksją),
 - materiał programowy wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń można podzielić na mniejsze partie - tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.
13. Uwzględnić trudności ucznia w nauce języków obcych (uczeń mający problemy z opanowaniem ojczystego języka prawie zawsze ma trudności z mówieniem, rozumieniem, czytaniem i pisaniem w języku obcym):
- omawiać błędy ucznia i zachęcać go do korekty, wskazując jak się uczyć z wykorzystaniem wielu zmysłów,
 - nie obniżać oceny za błędy ortograficzne, interpunkcyjne, specyficzne błędy w pisowni i w wymowie,
 - wydłużać czas na opanowanie nowych słówek i struktur gramatycznych,
 - kłaść nacisk na nabywanie przez dziecko umiejętności ustnego porozumiewania się w języku obcym.
14. Dobrze jest posadzić dziecko blisko nauczyciela, dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, a bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu.
15. Egzekwować i nagradzać systematyczną pracę samokształceniową ucznia w domu.

Nauczyciel powinien znać dobrze specyfikę problemu dysleksji, dysortografii, dysgrafii i dyskalkulii, ponieważ umożliwi mu to rozumienie problemów dziecka i sprzeczności, np. między dobrą znajomością faktów historycznych - a trudnościami z ich chronologicznym uporządkowaniem, wielokrotnego przepisywania tego samego tekstu w ramach poprawy pracy klasowej - a popełniania podczas przepisywania coraz to nowych błędów, czytania wielu książek - a popełniania błędów ortograficznych w często powtarzających się wyrazach, itp.

Bibliografia:

1. Bodanowicz M., Adryjanek A., Rożyńska M., *Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców*, Gdynia 2007,
2. Bogdanowicz M, Adryjanek A., *Uczeń z dysleksją w szkole. Poradnik nie tylko dla polonistów*, Gdynia 2005,
3. Rozporządzenie MEN z dnia 17.11.2010 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*,
4. Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały szkoleniowe. CZĘŚĆ I, Warszawa 2010,
5. Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały dla nauczycieli - pozycja dostępna na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji, w zakładce Specjalne Potrzeby Edukacyjne. Materiały do pobrania – Pomoc psychologiczno-pedagogiczna krok po kroku. (<http://www.ore.edu.pl/>)